

Възпитание без насилие – как е възможно?

Семеен справочник за бежанци и новопристигнали имигранти,
отговорни за възпитанието на деца и юноши

С подкрепата на:

Die Beauftragte der Bundesregierung
für Migration, Flüchtlinge und
Integration

**Ethno-
Medizinisches
Zentrum e.V.**

Impressum

Gewaltfrei erziehen – wie geht das?

Ein Familienratgeber für Geflüchtete und neu zugewanderte Erziehungspersonen

Herausgeber:

Ethno-Medizinisches Zentrum e.V.

Königstraße 6, 30175 Hannover

Konzeption, Inhalt, Erstellung:

Duale Hochschule Baden-Württemberg Villingen-Schwenningen (DHBW)

– Institut für Transkulturelle Gesundheitsforschung

Ethno-Medizinisches Zentrum e.V. (EMZ e.V.)

– MiMi Integrationslabor Berlin (MiMi Lab)

Förderung: Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration

Projektleitung: Ramazan Salman (EMZ e.V.), Prof. Dr. Dr. Jan İlhan Kizilhan (DHBW)

Redaktion: Ahmet Kimil, Prof. Dr. Dr. Jan İlhan Kizilhan, Claudia Klett, Anette Metzger,

Anne Rosenberg, Andreas Sauter, Ramazan Salman, Silvio Schelle, Soner Tuna,

Prof. Dr. Haci-Halil Uslucan, Prof. Dr. Hans-Peter Waldhoff

Layout und Satz: eindruck.net, 30175 Hannover

Illustrationen: deanhills.com, 55130 Mainz

Übersetzung: Dolmetscherdienst – Ethno-Medizinisches Zentrum e.V.

Alle Rechte vorbehalten. Das Werk ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwendung in anderen als den gesetzlich zugelassenen Fällen bedarf deshalb der vorherigen schriftlichen Genehmigung durch den Herausgeber.

Diese Publikation können Sie jederzeit über die Webseiten „www.mimi-gegen-gewalt.de“ oder „www.mimi-bestellportal.de“ in folgenden Sprachen anfordern:

Arabisch, Bulgarisch, Dari, Deutsch, Englisch, Farsi, Französisch, Kurdisch, Paschto, Polnisch, Russisch, Serbisch/Bosnisch/Kroatisch, Spanisch und Türkisch.

1. Auflage · Stand: November 2019

Въведение

Децата и юношите трябва да растат щастливи. Те трябва да стават силни и самоуверени и да могат да развият способностите си напълно. Децата са нашата надежда за добро бъдеще. Този справочник служи за закрила на децата чрез възпитание без насилие в семейството. Закрилата от насилие е важна задача за всички нас, както за родителите, така и за лицата отговорни за възпитанието.

Представите за това как трябва да бъдат възпитавани децата и как родителите или други близки и децата трябва да се държат, са различни за всяко общество. За да можете да съжителствате в една чужда държава като новопристигнало семейство, от изключителна помощ ще бъде познаването и разбирането на същността на възпитанието и прилежащите му закони в тази държава.

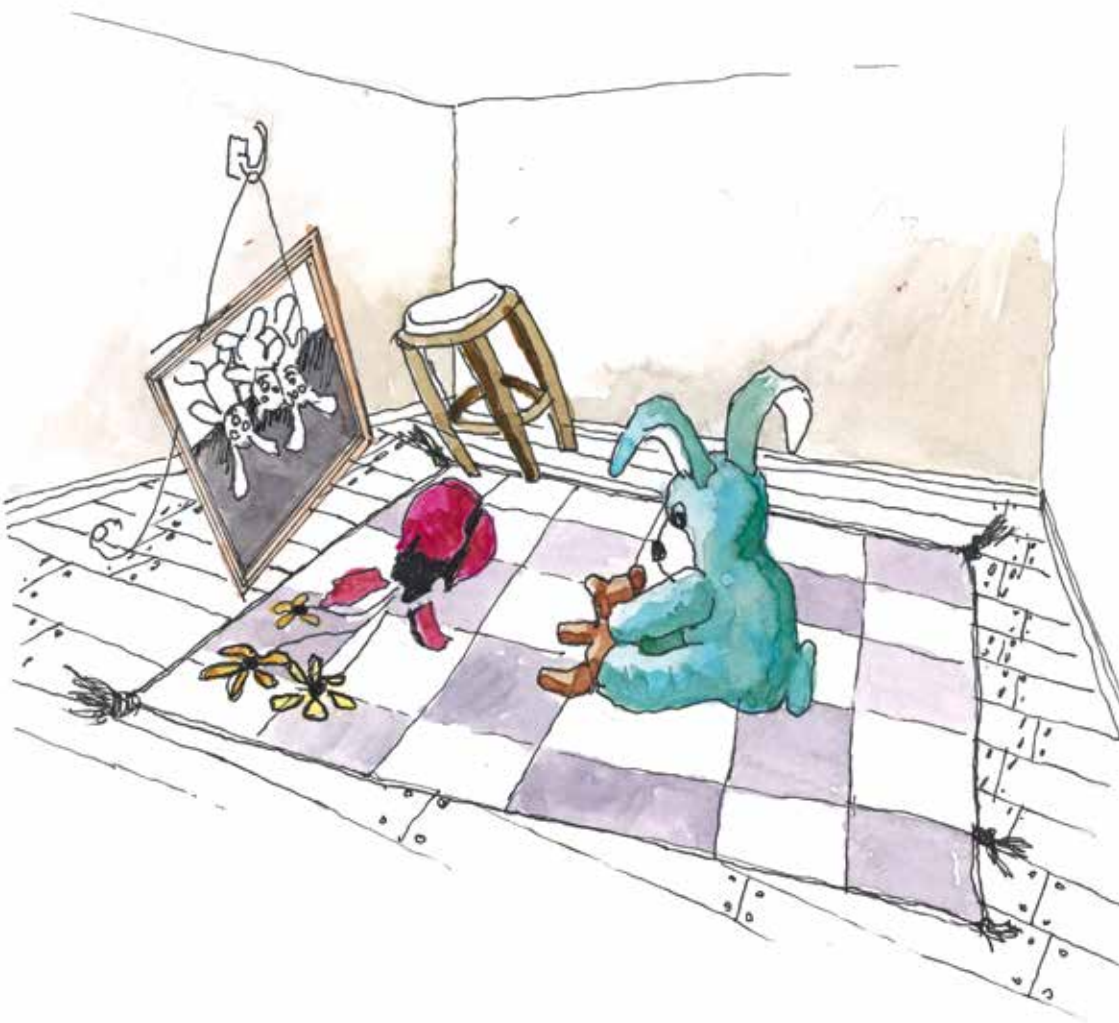
Затова в глава 1 на този справочник се описват представите за възпитание в Германия и важните права и законови разпоредби.

В глава 2 трябва да бъдат описани различните форми на насилие, на които могат да бъдат изложени децата и да бъдат разяснени евентуалните последствия. Най-вече насилието в рамките на семейството, както и преживяна война, бягство, миграция застрашават психичното здраве на децата.

В глава 3 се описва колко е важно да се избягва насилието във възпитанието, а вместо това децата да бъдат подкрепяни посредством възпитание, базирано на грижовност и внимание. Често самите родители или възпитаващите прилагат насилие като средство за възпитание. В Германия това е забранено от закона от 2000 г.

Глава 4 информира за това, към кого могат да се обърнат родителите и възпитаващите, ако имат въпроси или грижи при възпитанието.

Возпитанието без насилие е предпоставка за това, нашите деца да могат да растат здрави, защитени и с любов.

Съдържание

1. Семейство и възпитание в Германия 4

Какви са целите на възпитанието на децата и юношите в Германия?

Какви законови права за деца и родители съществуват в Германия?

2. Насилие спрямо деца 10

Какви форми на насилие затрудняват успешното възпитание?

Какви последици има насилието за развитието на детето?

Защо семейното насилие има особени последици?

Какво влияние имат войната, бягството и травматичните събития върху възпитанието?

3. Насилие при възпитанието 16

Може ли насилието да бъде средство за възпитание?

Какво мога да направя при претоварване и безпомощност?

Как мога да направя децата по-силни чрез възпитание?

Какво трябва да знам за възпитанието след бягство или миграция?

4. Закрила на децата в Германия 19

Къде да намеря помощ?

Каква подкрепа предлага Подпомагането за деца и юноши?

Кога Агенцията за закрила на детето (Jugendamt) има право да се намесва във възпитанието?

Речник 22

Избрани адреси за контакт и предложения за подпомагане ... 24

1. Семейство и възпитание в Германия

Много имигрантски семейства идват от държави, в които представите за възпитание на децата силно се различават от тези в Германия. Това може да доведе преди всичко до напрежение, объркване и конфликти, ако нито родителите, нито децата са запознати с валидните правила.

КАКВИ СА ЦЕЛИТЕ НА ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА И ЮНОШИТЕ В ГЕРМАНИЯ?

В западните общества като Германия при въпросите на възпитанието на преден план стои насърчаването на личните способности и неповторимата индивидуалност на съответното дете. От раждането си детето има право на свободно развитие на своята личност и на физическа неприкосновеност. Задачата на родителите и на възпитателната система (към нея принадлежат детската градина и училището) е да насърчават физическото, менталното и психичното развитие на детето. Детето трябва да развие самостоятелно мнение и да може да го изразява. Детето трябва да се научи да поема отговорност за себе си и едновременно с това за общността.

За да се разберат задачите във възпитанието в Германия е важно да се познава процесът на развитие на децата. Той може да бъде разделен на две части.

ДЕТСТВО

Детството е житейската фаза от раждането до началото на пубертета. Съгласно германското право за детето се счита всеки под 14-годишна възраст.

В детството се полагат основите на бъдещето. Детството представлява фундамента, върху който се изгражда всичко последващо. Затова едно добро и здравословно развитие на детето е особено важно. Способностите и нагласите, които се придобиват в детството, оказват влияние върху целия живот.

Всички деца, независимо дали момчета или момичета, бедни или богати, германци или не, имат в Германия правото и задължението от 6-тата си годишнина да посещават училище. Родителите са задължени от закона да се грижат за това, децата им да посещават училище минимум девет години. За бежанските семейства има отделни срокове, от кога след пристигането в Германия важи задължителното обучение. Те са различни в отделните федерални провинции.

В домакинството децата могат да поемат задачи с напредването на възрастта. Времето за посещение на училище, за изпълнение на домашните задания, за евентуална извънкласна помощ, но и за занимания в свободното време и почивка не бива да се пренебрегва поради задължения в семейството.

Съгласно Закона за защита на труда непълнолетните деца по принцип нямат право да работят. Изключения са възможни едва след 13-тата година. За издръжката на децата са отговорни родителите. При нужда те биват подпомагани чрез държавни помощи.

Освен развитието на личността и ученето, много важни са и закрилата и безопасността детето. Често децата се затрудняват да преценяват правилно рисковете и евентуални опасности, поради което те по-лесно стават жертви на насилие.

ЮНОШЕСТВО

Съгласно германското право юноша е всеки между 14 и 18 години. В юношеската фаза се осъществява преходът от дете към възрастен човек. На преден план в този период е физическото и психичното съзряване.

В училище юношите задълбочават основните си знания, необходими за ежедневието и професията на по-късен етап. През тази фаза по принцип се взема решение за бъдещата професия или започването на професионално обучение. В много федерални провинции юношите имат правото и задължението да посещават общообразователно училище респ. професионално училище до 18-тата си годишнина. При избора на професия родителите имат право да

съветват юношите, но не и да решават вместо тях. Момичетата имат равни права за свободен избор на професия с момчетата.

Контактът с връстници в юношеството става по-важен. Често се появяват първите любовни връзки, които могат да бъдат разглеждани като подготовка за партньорство и по-късно за семеен живот.

Интимност и полови актове между връстници са позволени от закона. Пълнолетието в Германия започва от 18-тата годишнина. Сексуални действия между пълнолетни лица и лица под 14 години са забранени от закона и наказуеми. Това важи и в случаите, в които детето привидно декларира съгласие. В *Наказателния кодекс** това е квалифицирано като „сексуално малтретиране“ на деца (§ 176, ал. 1).

Женитбата е позволена в Германия съгласно Гражданския кодекс едва след 18-тата годишнина (§ 1303). Наказателният кодекс утвърждава, че принципно никой, независимо в каква възраст, не бива да бъде принуждаван да сключва брак. Това представлява принуда при утежняващи обстоятелства и е наказуемо деяние (§ 237).

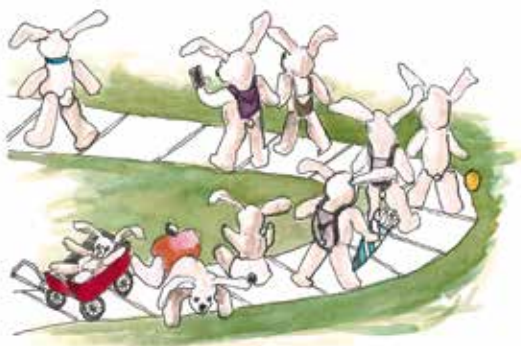
Нормално и естествено е в юношеската фаза да се случва все по-силно разграничаване от семейството. То може да е свързано с конфликти и различия в мненията между родителите и юношите. Тези конфликти са знак за това, че

* Термините от речника са в курсив

детето развива самостоятелна личност и може все повече да поема отговорност за себе си. Задача на родителите е да бъдат до юношите и да им дават свободи, съответстващи на възрастта им, и право на глас, за да могат да се развиват добре.

„Когато децата са малки трябва да им помагаме да пускат корени. Когато обаче децата пораснат, трябва да им подарим крила.“ (Индийска поговорка)

За родителите в тази фаза често се появяват много въпроси и грижи във връзка с възпитанието, справянето с конфликти и поставянето на граници. Тези въпроси и грижи могат да бъдат обсъдени безплатно, а по желание и анонимно със специалисти от консултационни центрове или на телефонната линия, предназначена за родители.

ДЕЦА С УВРЕЖДАНЯ

Хората с увреждане имат същото право, както и тези без увреждане, да се развиват физически, ментално и психически в детството и юношеството по възможно най-добрия начин. Те трябва, доколкото това е възможно, да имат право да вземат решения за себе си. Те трябва да могат възможно най-неограничено да вземат участие в обществото, напр. в областта на училището и образованието. Това често налага особени изисквания към възпитанието и образованието, а и към отношенията на родителите и детето.

Едно увреждане може

- да е налице поради физическо увреждане, което засяга възможностите за движение или сетивното възприятие (зрение или слух). Поради това може да бъде затруднена подвижността или комуникацията.
- трайно да влияе на психичното здраве на детето, напр. поради психично заболяване. То може да се изразява и в това, че детето за дълъг период е прекалено агресивно и импулсивно или тъжно и затворено в себе си. Поради това детето, което има увреждане, може да има трудности в контакта с други хора или в детската градина или училище.
- да се състои в увреждане на интелектуалните способности, при което възможността за възприятие, учене, разбиране и разбирателство е ограничена.

При родителите на дете с увреждане често се появяват въпроси и несигурности. Те касаят общуването с детето, възпитанието и възможностите за насърчаване на развитието в рамките на семейството. Търсенето на подходяща детска градина, училище или подходящо професионално обучение често е трудно. Евентуалното отхвърляне или изолиране на детето от членове на семейството или обществото може също да бъде обременяващо.

В Германия има различни законово постановени предложения за помощ и подпомагане, които трябва да възпрепятстват оцеляването на деца с увреждания. Към това например се числят специални детски градини и училища за деца и ученици със специални потребности или помощи, които дават възможност за посещението на училище и професионално обучение. Те зависят от индивидуалните потребности на детето и семейството.

Други предложения за помощ семействата намират в „Службата за семейно подпомагане“ и „Службата за семейно облекчение“. Тези служби подпомагат както родителите и братята и сестрите, така и детето с увреждане. Родителите сами решават колко подпомагане искат да приемат. Отговорността за грижата и възпитанието остава на родителите.

Първият важен адрес за родителите на дете с увреждане са детските лекари. Те могат да издадат направление за Социално-педиатрични Центрове (СПЦ), които предлагат широк спектър услуги, като напр. комплексен преглед и диагностика и консултация на родителите за всички възможности за помощ и подпомагане. Също така и възпитателите в детската градина, учителите в училище или социалната служба в колективните жилища за бежанци дават информация по тези въпроси.

При езикови затруднения трябва да се използва преводач. За някои езици има налични информационни брошури за предложенията за помощ за деца с увреждания. В някои градове има групи за подпомагане, основани от мигрантски семейства, имащи роднини с увреждания, за да се осъществява взаимопомощ.

Приемането на тук описаните помощи няма никакво отрицателно влияние върху текуща процедура за предоставяне на убежище съгласно Закона за пребиваване. Децата с увреждания се считат за особено нуждаещи се от закрила. Също и с „Разрешение за пребиваване с временна защита“ (§ 24 ал. 1) имате имате всички права за необходимите медицински и други помощи, както постановява Законът за помощи за кандидати за убежище (§ 6 ал. 2).

КАКВИ ЗАКОНОВИ ПРАВА ЗА ДЕЦА И РОДИТЕЛИ СЪЩЕСТВУВАТ В ГЕРМАНИЯ?

Възпитанието и отношенията между родители и деца в Германия се определят от различни закони:

КОНСТИТУЦИЯ (КОНСТ.)

Децата, живеещи в Германия, имат от раждането си същите основни права, както и възрастните. Те са постановени от *Конституцията* на Федерална република Германия.

Важни основни права в Конституцията са:

- „Достойнството на човека е неприкосновено. Да бъде уважавано и защитавано е задължение на всяка държавна власт.“ (чл. 1, ал. 1)
- „Всеки има право на свободно развитие на личността си, ако не нарушава правата на другите и не посяга на конституционния ред или нравствения закон“ (чл. 2, ал. 1)
- „Всеки има право на живот и физическа неприкосновеност. Свободата на личността е ненарушима. Вмешателството в тези права е допустимо само въз основа на закона“ (чл. 2, ал. 2)

Децата от раждането си са пълноценни хора със собствени права и задължения. Родителите имат задължение да се грижат за децата си и им помагат да станат самостоятелни. Право и задължение на родителите е да се грижат и възпитават децата си до 18-тата им годишнина, тоест до законното пълнолетие (чл. 6, ал. 2 Конст.). Грижата и възпитанието трябва да служат за положителното развитие на детето.

КОНВЕНЦИЯ НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

Международните права за децата до 18-годишна възраст са постановени от Конвенцията на Обединените нации за правата на детето. Те в Германия са валидни от 1992 г. и обхващат три аспекта:

- Права на обезпечение: Към това се числи например правото на здравеопазване, образование и достойни условия на живот.
- Права на достъп до култура, информация и права на участие: Към това се числят например правото на свободно изразяване на мнение, правото на защита на личната сфера или правото на свободно време.
- Права на закрила: Сред тях са например правото на закрила от упражняване на физическо или психическо насилие, правото на закрила от сексуално малтретиране и икономическа или сексуална експлоатация.

ЗАКОНЪТ ЗА СЕМЕЙСТВОТО В ГРАЖДАНСКИЯ КОДЕКС (ГК)

Национално валидните закони по отношение на правата и задълженията на родителите спрямо техните деца са постановени в семейното право на *Гражданския кодекс*. Съгласно него съществуването на едно лице не е зависимо само от семейството, а се гарантира и чрез държавно подпомагане. Родителите се считат за най-значимите хора за децата си. Те носят законово цялата отговорност за благополучието на детето.

Важни закони в Гражданския кодекс са:

- Родителите са задължени да се грижат за непълнолетното си дете (§ 1626 ал. 1). Това обхваща „най-вече задължението и правото да се грижат за детето, да го възпитават, да го надзират и да определят неговото местопребиваване“ (§ 1631 ал. 1).
- Родителската грижа трябва да бъде упражнявана от двамата родители по взаимно съгласие и за благото на детето (§ 1627). Бащите и майките носят еднаква отговорност и имат еднакво право на глас при вземане на решения.
- „Нарастващата способност и нарастващата нужда на детето от самостоятелни и отговорни действия“ трябва да бъдат съблюдавани от родителите. Въпросите относно родителската грижа трябва да бъдат обсъждани с детето в съответствие с възрастта му и по възможност да се вземат съвместни решения с него (§ 1626 ал. 2).

Важно: „Децата имат право на възпитание без насилие. Физически наказания, душевни наранявания и други унижителни мерки не са допустими“ (§ 1631 Abs. 2). Родителите имат право да въздействат физически върху детето като например го държат здраво, за да се избегне опасност. Всяка форма на насилие, най-вече физически наказания като средство за възпитание обаче е забранена и може да бъде причина за жалба в полицията.

НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС (НК)

Всички действия или бездействия на родителите или други важни за детето лица, чрез които дете е измъчвано или сурово малтретирано са „малтретиране на подопечни“ съгласно Наказателния кодекс и поради това наказуеми (§ 225). Към това се числят и злонамереното пренебрегване на грижата за детето и приемането или причиняването на вреди върху здравето.

2. Насилие спрямо деца

Всички деца по света имат правото на закрила от насилие. Въпреки това продължава да има много насилие спрямо децата. То често се упражнява точно от хората, на които са поверени децата и с които те са заедно всеки ден: от родителите или роднините. Децата с увреждания са особено застрашени, тъй като те могат да се защитават още по-малко.

КАКВИ ФОРМИ НА НАСИЛИЕ ЗАТРУДНЯВАТ УСПЕШНОТО ВЪЗПИТАНИЕ?

Формите на насилие могат да бъдат много различни.

ФИЗИЧЕСКО НАСИЛИЕ

Физическото насилие обозначава всички форми на нападение върху физическата неприкосновеност на детето, независимо от интензивността и от това, дали възникват видими или невидими наранявания.

Примери:

- удряне, щипане, ритане, блъскане или душене
- удари или нараняване с предмети, напр. метла, колан или парчета стъкло
- разтърсване на малки деца
- попарване с вряла вода или изгаряния с горещи предмети
- натравяния

ПСИХИЧЕСКО НАСИЛИЕ

При психическото насилие не се напада и наранява директно тялото, а душата, личността и самооценката на детето. Това може да се случва с думи, жестове или действия. При психическо насилие детето страда от негативни чувства. Дори и да са невидими последствията от психическото насилие, то те могат да нанесат големи щети върху по-нататъшното развитие на децата.

Психическото насилие е най-честата форма на насилие спрямо децата. То често се прилага при възпитанието и най-често се дължи на претоварване.

Примери:

- крещене
- игнориране на въпросите на детето, презрителен поглед или демонстративно насочване на погледа в друга посока
- заключване, например в стая
- заплахи като: „Ако веднага не се успокоиш, ще се случи нещо много лошо. Ако направиш това още веднъж, ще се откажа от теб. Ще те убия“
- принижаване или унижения като: „Не те обичам повече, махни ми се от очите. За нищо не ставаш! Какво лошо съм сторил/а, че ми се падна дете като теб?“
- вменяване на вина като: „Само заради теб се чувствам толкова зле. Ако не си послушен/послушна, ще се разболея заради теб. Ако те нямах, животът ми щеше да е много по-добър.“

СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ

Сексуалното насилие обхваща всички действия, които нарушават сексуалното самоопределяне на един човек, тоест действия, които се случват против неговата воля. Сексуални действия от родител или друг възрастен човек, пред или с дете са принципно забранени и наказуеми. Това важи и тогава, когато детето привидно показва съгласие или не се съпротивлява. Сексуалното насилие често има много сериозни последиствия, стигащи до трайни физически и психически заболявания.

Примери за сексуално насилие:

- докосване на интимните части, на гърди ли задни части с цел сексуална възбуда
- правене на снимка или видеозапис на голото тяло на детето
- принуждаване на детето да гледа и докосва интимните части на възрастен човек
- проникване в тялото на дете с penis, пръст или език (изнасилване)
- принуждаване на детето да извършва сексуални действия с други лица

ПРЕНЕБРЕГВАНЕ

Пренебрегването е пасивна форма на нараняване на едно дете. Родителите не се грижат достатъчно или подходящо за детето. Така основните потребности на детето не биват задоволявани за по-дълъг период от време – постоянно или периодично, което води до щети върху детето. В най-лошия случай пренебрегването води до смъртта на детето, напр. защото е починало от глад или жажда.

Примери:

- неосигуряване на достатъчно и питателна храна, недостатъчна лична хигиена, застрашаване поради липсващ надзор.
- липса на любов и внимание. Не се поставят подходящи граници. Например на детето е позволено да гледа телевизия или да играе на компютъра няколко часа всеки ден. Не му се насочва вниманието върху опасности, злоупотреба с наркотици или детска престъпност бива толерирана или допускана.
- на детето не се осигуряват медицински профилактични прегледи и необходимото лечение
- липса на подкрепа за посещението на училище и домашните задания. Неизвинени отсъствия от училище биват допускани или подкрепяни.

КАКВИ ПОСЛЕДСТВИЯ ИМА НАСИЛИЕТО ЗА РАЗВИТИЕТО НА ДЕТЕТО?

Непосредствените реакции на насилие на децата биха могли да бъдат:

- шок, вцепеняване, липса на реакция
- страх, паника, крясъци
- дълготраен плач
- вкопчване
- отбрана, безразборни удари и ритници, криене
- объркване

Средносрочни и дългосрочни последици биха могли да бъдат:

- затваряне в себе си, изолация
- загуба на първично доверие и вътрешна увереност
- апатия, никакво желание за игра
- депресивно настроение
- силен страх
- вкопчване в майката или друго лице, което полага грижи
- отказ от любов
- спиране на развитието, нарушение на растежа
- завръщане към предишно поведение, като например напикаване или използване на бебешки език
- нарушение на съня, слаби резултати в училище, нарушение на концентрацията
- ниска самооценка, ниско самочувствие
- насилствено поведение, повишена агресивност

- автоагресивно поведение, напр. хранителни разстройства, злоупотреба с наркотични вещества, пушене
- самонараняване, опасност от самоубийство

Възможни дългосрочни последици и трайни щети:

- тежки физически страдания, например главоболие, болки в стомаха и гърба
- липса на положително отношение към живота
- презрение към собствения си пол, често вследствие на преживяно насилие
- самопрезрение
- отхвърляне на социални връзки, страх от връзки
- повтаряне на преживявания негативен модел на връзка
- оправдаване и отричане на случилото се
- самонараняване, опасност от самоубийство

Полово специфични последици:

При момичетата често се наблюдават последици, които са ориентирани навътре, като:

несигурност

- затваряне в себе си
- самоувреждане, самонараняване
- страх
- избягване на контакти

При момчетата често се наблюдават последствия, които са ориентирани навън, като:

- приемане на насилие
- доминантно поведение
- принизяване и презрение към момичета и жени
- сексуално насилие чрез думи и действия
- повишена агресивност
- насилническо и заплашително поведение

За разлика от възрастните децата се намират все още във фаза на развитие. Ако едно дете преживява насилие, това може да има трайни последствия за тялото, душата и личността на човек за по-нататъшния му живот.

ЗАЩО СЕМЕЙНОТО НАСИЛИЕ ИМА ОСОБЕНИ ПОСЛЕДСТВИЯ?

За едно дете семейството е мястото, на което то трябва да се чувства сигурно. Ако едно дете преживява насилие в семейството, чувството му за сигурност се губи. Вместо това то учи, че отхвърлянето и насилието в семейството и между близки хора е нормално.

Родителите и близките отразяват за децата, как света реагира на тях. При отхвърляне или насилие детето се учи, че е нежелано на този свят. Това може да доведе до това, че такива деца да не очакват от останалите хора никаква любов и внимание. Съответно и те се

държат отхвърлящо и недоверчиво към останалите хора.

При семейно насилие децата изпадат в голяма душевна беда. Те не могат просто да се дистанцират от най-важните си близки, от които са и зависими. Понякога след приложено насилие близките се държат отново мило и грижовно към детето. Това води при детето до объркване и хаос в чувствата. Децата търсят вината в себе си, което може да стигне до там, че те да започнат да мразят себе си.

Много деца понасят мълчаливо насилието, защото не желаят семейството да се раздели. Или върху тях бива упражняван натиск от родителите да не казват нищо на никого.

ДЕЦАТА КАТО СВИДЕТЕЛИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

Особена форма на психично насилие за децата е налице, когато се упражнява насилие между родителите. Децата страдат от ударите, обидите или изнасилванията, дори и когато те не са насочени директно към тях и те ги преживяват само индиректно. Например, ако са в стаята си и чуват упражняване на насилие, гласове или шумове. Или ако поради настроението в семейството забелязват, че нещо се е случило между родителите.

Насилието създава при децата един климат на страх. Страх, самите те да не станат жертви на насилие. Страх, че биха могли да загубят родителите си поради насилието. Те се чувстват виновни или безсилни, защото не могат да възпрепятстват насилието. Поради насилието между партньорите те вероятно не получават от родителите си жадваното внимание, любов и грижи. В тях бушува хаос от чувства, тъй като едновременно обичат и мразят родителите си. Те се срамуват или са объркани, защото не могат да разберат, защо се случва насилието между родителите.

За децата, които преживяват насилие между партньорите, нараства рискът самите те като възрастни да преживеят насилие с партньорите си - като извършители или като жертви.

Семейното насилие в детството има последствия върху живота на децата като възрастни. Така в по-нататъшно партньорство или в собственото семейство може да се стигне до повторение на преживения модел на връзка. За да не се предаде насилието по-нататък, са необходими закрила на децата и добро и здравословно възпитание!

КАКВО ВЛИЯНИЕ ИМАТ ВОЙНАТА, БЯГСТВОТО И ТРАВМАТА ВЪРХУ ВЪЗПИТАНИЕТО?

Всички назовани форми на насилие могат да се случат и извън семейството поради война или по време на бягство. Тези насилствени преживявания имат подобни последствия за засегнатото дете и повлияват много силно неговото поведение. И в този случай нараства риска самите засегнати по-късно да упражняват насилие или отново да станат жертви на насилие. Поради това при прилагане на педагогически мерки и във възпитанието трябва да бъдат вземани предвид такива насилствени преживявания в миналото и травми.

3. Насилие при възпитанието

Упражняването на насилие като средство за възпитание винаги има вредни последствия и не на последно място поради това е забранено от закона в Германия. Поради преживяното насилие нараства рискът от физически и психически заболявания, трудности в училище, упражняване на насилие и преживяване на насилие като жертва.

Въпреки тежките последствия насилието понякога бива защитавано като средство за възпитание от родители и близки.

МОЖЕ ЛИ НАСИЛИЕТО ДА БЪДЕ СРЕДСТВО ЗА ВЪЗПИТАНИЕ?

Децата не се раждат с лош характер, който трябва да бъде оформян чрез насилие от възрастните.

Научно е доказано, че децата са силно повлияни от хората в тяхното обкръжение. Децата учат най-много чрез наблюдение и имитация. Ако към децата се проявява уважение и любов при възпитанието, то и децата се учат да показват уважение и любов към останалите. Ако децата се възпитават с принуда и насилие, те се учат да живеят с принуда и насилие и самите те евентуално ще ги упражняват. Все пак има и деца, които въпреки проявеното към тях любящо внимание могат да бъдат с трудно поведение, например бебета, които много

плачат или деца, които се тръшкат. За това често си има причина, дори и на пръв поглед тя да е неразпознаваема. Това може да бъде психически проблем. В такъв случай е важно родителите да потърсят помощ.

Правото на възпитание не означава, че децата трябва да бъдат послушни и да служат на родителите.

Децата са самостоятелни, пълноценни хора и не са собственост на родителите си. Послушанието не винаги е израз на уважение, а може да е вследствие на страх. Ако връзката между родителите и децата се характеризира с упражняване на власт и авторитет, това често води до това, детето да не може да развие чувството да бъде пълноценен човек. Това обаче е важно за едно добро и здравословно развитие. При преживяване на насилие в детството е възможно, детето да отхвърля родителите и дори да започне да ги мрази. Може да се стигне до фрустрации и агресия, която да бъде проявявана към по-слабите. Ако децата са по-големи и физически достатъчно силни, нараства рискът те да проявяват насилие спрямо родителите или да се отдръпват от тях.

Някои родители също са преживели насилие през детството си и защитават мнението: „На мен това не ми е навредило“. Това не дава право да се

упражнява насилие спрямо собствениците деца.

Насилието към децата винаги оставя следи, независимо то в каква форма, колко често и колко интензивно е. Насилието не е необходимо за разрешаването на конфликти с децата или за поставяне на граници на децата. Ако конфликти или спорове се решават от родителите чрез прилагане на насилие, децата често приемат този тип поведение. Има справочници и курсове, от които човек може да научи, как се поставят граници на децата и как се калява характерът им, без да се прилага насилие.

КАКВО МОГА ДА НАПРАВЯ ПРИ ПРЕТОВАРВАНЕ И БЕЗПОМОЩНОСТ?

Стресовите ситуации могат да допринесат за упражняване на насилие спрямо деца и юноши. Например, ако родителите са обременени от безработица, несигурен статут на пребиваване, лоши жилищни условия, непреработена травма от страната на произход или от бягството, болест или конфликти в партньорските отношения, те често се чувстват претоварени. В своята безпомощност те усещат, че губят контрол над самите себе си. Нерядко това се случва, без те да го искат и без да са наясно с причините. Претоварването или безпомощността може да възникне например, ако интензивните грижи за едно дете с увреждане, води до предела на силите и възможностите на родителите.

Принципно може да е полезно човек да обмисли преди следващата конфликтна ситуация: Как бих могъл да реагирам без насилие? От помощ в стресови ситуации е междувпрочем излизането от помещението и след това дълбоко поемане на въздух десет или двадесет пъти. При силно натоварване или интензивно семейно напрежение е препоръчително да се потърси подкрепа от държавен консултациянен център, от законовите предложения за подпомагане и консултациялни служби или от приятели и роднини.

КАК МОГА ДА НАПРАВЯ ДЕЦАТА ПО-СИЛНИ ЧРЕЗ ВЪЗПИТАНИЕ?

За да могат родителите да стимулират здравословното развитие на децата е важно да се поддържа с тях връзка, основана на любов и внимание. В това се включва: детето да бъде хвалено, подкрепяно, да се изслушва с внимание, да бъде успокоявано, прегръщано, а при спор и конфликти да не бъде подценявано

КАКВО ТРЯБВА ДА ЗНАМ ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО СЛЕД БЯГСТВО ИЛИ МИГРАЦИЯ?

За едно семейство миграцията в друга държава може да е свързана с особено натоварване, което да повлияе върху възпитанието на децата. Често се стига до физическа раздяла на членове на семейството, защото някои от тях

остават в родината или се разделят по време на бягството. Едно събиране на семейството след преживяна раздяла може да бъде свързано с много конфликти. Задачите във възпитанието и ролите в семейството трябва да бъдат отработени и разпределени наново. В това число и надзорът на децата спрямо възрастта им.

Собствените, лични представи за семейство, деца и възпитание се формират от ценностите на обществото, от културата, религията и собствените преживявания от детството. При имиграция в друга държава човек взема в „багажа“ си и тези възгледи, които обаче не винаги пасват на представите, правилата и законите на новото общество. Възниква напрежение между привнесените ценности и правила, които в рамките на семейството често се предават, и тези извън семейството. Така децата трябва да се настроят например в детската градина, в училище или в професионалното обучение към нови представи и изисквания. На тях им е по-лесно да се напаснат към новата среда. В повечето случаи те научават езика, но и ценностите и правилата на новото общество по-бързо от родителите.

Ако родителите безкомпромисно се придържат към привнесените ценности и правила, без да познават и научат нещо за изискванията на новата държава, това може да доведе до конфликти и до трайно обременяване на семейството. Това засяга особено децата, които в рамките на семейството и извън него трябва да избират измежду

отчасти противоречащи си изисквания. Поради тази причина деца и юноши, които живеят в различни културни светове, търсят компромиси, за да могат да се справят едновременно и в семейството, и извън него.

Поради това родителите трябва да научат възможно най-много за извънсемейния свят на децата си и да ги подкрепят в търсенето на компромиси. По принцип всичко, научено и „донесено“ от родината, не е само добро или само лошо. Същото важи и за новата страна. При търсенето на смислен компромис могат да помогнат разговори с възпитатели, учители и други отговорни за възпитанието лица в детските градини, училищата и професионалните училища.

Един такъв разговор насърчава детските градини, училищата и професионалните училища и мотивира за продължаване на съвместната работа по възпитанието на децата и юношите. Там където се водят много дискусии, преговори и се работи върху общи цели, агресията, неуважението и несполуките нямат почва за развитие. Напротив, там растат здрави, щастливи, силни и успешни деца и юноши, което прави родителите им горди и доволни. Това прави както родителите, защото разбират децата си, така и децата по-силни, защото те се чувстват разбрани и подкрепени.

4. Закрила на децата в Германия

В ежедневието съвместният живот не винаги протича безпроблемно. Ако често има конфликти и насилие или семейството е силно обременено от житейските обстоятелства, може да бъде полезно да се потърси подкрепа в консултацияните центрове и служби, предлагащи услуги за подпомагане. За това в Германия има многобройни различни предложения. Използването на тези предложения няма негативни последици върху процедурата за предоставяне на убежище или разрешението за престой.

КЪДЕ ДА НАМЕРЯ ПОМОЩ?

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА КОНСУЛТАЦИИ

Консултация означава да се проведе разговор със специалист относно собствената ситуация или ситуацията в семейството. Търси се съвместно възможност за подобряване на ситуацията. Това може да се случи в личен разговор, по телефона, по мейла или в чат.

В Германия има общо над 1.000 предложения за консултации за семейства и възпитание. Някои от тях са насочени специално към консултация на семейства, преживели бягство и миграция. Консултацията е безплатна. Има и специализирани предложения за конфликти в партньорството или други семейни обременености.

Консултантите са длъжни да спазват конфиденциалност. Всичко, което се говори в консултацияния разговор или е написано по мейла или в чата, не бива да бъде споделяно с друго. Изключение от конфиденциалността е налице, когато консултантът стигне до преценката, че за животът на лицето, търсещо помощ, е в голяма опасност или благосъстоянието на детето е силно застрашено. Ако не сте сигурни попитайте в началото на консултацията, в кои случаи точно трябва да се предава информация на други лица. Има и възможност за анонимна консултация, при която назоваването на името не е задължително.

ДЕТСКИ ЛЕКАР

При несигурност или особености в развитието или поведението на детето може да се потърси съвет от детския лекар.

Например, когато бебетата постоянно плачат, когато децата не говорят, когато децата са агресивни и гневни или когато децата имат увреждане.

КУРСОВЕ ЗА ВЪЗПИТАНИЕ БЕЗ НАСИЛИЕ

На много места се предлагат курсове, в които родителите могат да учат, как децата могат да бъдат възпитавани без прилагане на насилие. При тях се предлага информация за развитието

и нуждите на децата. Показват се подходящите реакции в трудни ситуации и начините за решаване на конфликти без насилие. Едновременно с това има възможност за обмяна на опит с други родители. Някои курсове се предлагат специално за родители, преживели бягство или миграция.

ПСИХОТЕРАПИЯ

Когато родителите са психически силно обременени може да е необходимо психотерапевтично лечение. Причините за това могат да бъдат например собствени лоши преживявания в детството, преживяно насилие и война, силна тъга и отчаяние или злоупотреба с алкохол, медикаменти или наркотици. Психотерапевтичното лечение се предписва от лекар и се плаща от здравната каса. По време на лечението човек се учи да се справя с обременяващи преживявания, чувства и мисли така, че едно нормално функциониращо ежедневие, а и възпитанието на децата отново да бъдат възможни.

ПОМОЩ В СПЕШЕН СЛУЧАЙ

При спешна ситуация, свързана с насилие, може да бъде извикана полицията на безплатен номер 110, също и от деца. Полицията е длъжна да дойде веднага, за да защити засегнатото лице.

При насилие в семейството полицията може да отстрани лицето, упражняващо насилие, от общото жилище за до 14 дни (отстраняване от дома). Полицията може

и да арестува временно насилника, за да приложи отстраняването от дома.

В случай на наказателно деяние съгласно Наказателния кодекс полицията е длъжна да издаде жалба срещу насилника.

КАКВА ПОДКРЕПА ПРЕДЛАГА ПОДПОМАГАНЕТО ЗА ДЕЦА И ЮНОШИ?

За да бъде оказана помощ на родителите в обременяващи ситуации при възпитанието и грижата за децата им и да се гарантира здравословно развитие на децата, съществуват законово утвърдени предложения за подпомагане. Това „Подпомагане във възпитанието“ е описано в Социалния кодекс в частта *Подпомагане за деца и юноши* (СК VIII). Ако родителите имат чувството, че се нуждаят от подкрепа във връзка с детето си, то те могат да подадат заявление за „Подпомагане във възпитанието“ в Агенцията за закрила на детето (Jugendamt).

Предложенията за подпомагане са много различни по форма и обхват и трябва да паснат на нуждите на съответното семейство и детето. Това например може да бъде предложение за участие в социално-педагогическа група за децата. Но може и да бъде подкрепа за цялото семейство от специалист в областта социалната педагогика, който да посещава семейството няколкократно седмично. Специалистът може да оказва подкрепа във възпитанието,

ежедневните проблеми, разрешаването на конфликти или контакта със служби и институции.

За да се установи, дали и кое предложение за помощ пасва, е необходим консултационен разговор, в който подробно се обсъждат ситуацията на семейството и детето, възможните решения и различните предложения за подпомагане. Този консултационен разговор се осъществява в компетентното подразделение на Агенцията за закрила на детето (Jugendamt), където може да бъде предварително уговорен час за консултационен разговор. Често компетентните отдели се казват „Обща социална служба“ („Allgemeiner Sozialer Dienst“) или „Общинска социална служба“ („Kommunaler Sozialer Dienst“). Служителите на Агенцията за закрила на детето (Jugendamt) нямат право да извеждат деца от семействата въз основа на такъв консултационен разговор, ако не е налице голям риск за благосъстоянието на детето.

КОГА АГЕНЦИЯТА ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО (JUGENDAMT) ИМА ПРАВО ДА СЕ НАМЕСВА ВЪВ ВЪЗПИТАНИЕТО?

Съгласно Конституцията (чл. 6 ал. 2 изр. 1) и Гражданския кодекс (§ 1666) държавата посредством персонала на Агенцията за закрила на детето или Семейния съд има право да поставя изисквания на родителите, ако благосъстоянието на детето е в голям риск и

родителите не желаят или не могат да възпрепятстват този риск.

Такива изисквания съгласно Гражданския кодекс (§ 1666 ГК) са:

- Обществени помощи като например услуги от Подпомагането за деца и юноши, Подпомагане за семейства или здравеопазването (напр. профилактични прегледи) трябва да бъдат приети.
- Родителите трябва да се погрижат за това, всеки учебен ден (освен при заболяване) детето да посещава училище (спазване на задължителното училищно образование).

„Вземане под закрила“, тоест извеждане на детето от семейството се случва в много редки случаи. Контактът с родителите е много важен за развитието на детето, поради това целта на специалистите от Агенцията за закрила на детето (Jugendamt) е да избегнат вземането под закрила чрез други мерки за подпомагане и предложения за помощ за родителите.

Намесата на Агенцията за закрила на детето (Jugendamt) юридически няма нищо общо с Наказателния кодекс. Агенцията за закрила на детето не е длъжна да повдига наказателен иск. На преден план е благосъстоянието на детето.

Граждански кодекс (ГК)

Той обхваща законите от общото частно право, тоест правоотношенията между частни лица в Германия. Към съдържанието принадлежи междувпрочем семейното право с правните разпоредби относно сключване на граждански брак и развод, както и родителска грижа. Целият Граждански кодекс може да бъде намерен в интернет на адрес www.gesetze-im-internet.de/bgb (на немски език), а на адрес www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html (на английски език).

Конституция (Конст.)

Конституцията на Федерална република Германия обхваща най-важните държавни решения относно системата и ценностите и е над всички германски правни норми. Цялата конституция може да бъде намерена в интернет на адрес www.bundestag.de/grundgesetz (на немски език).
Превод на Конституцията на следните езици: арабски, китайски, английски, френски, италиански, персийски, полски, руски, сръбски испански и турски ще намерите например на адрес www.spd.de/standpunkte/alte-unterseiten/fuer-unser-land-menschlich-und-weltoffen/grundgesetz-in-elf-sprachen

---

Социален кодекс (СК)

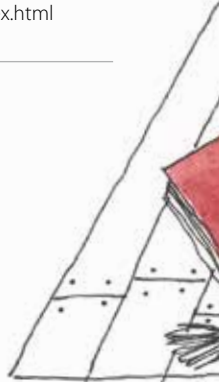
Той обхваща валидното в Германия социално право, регулира държавните помощи и услуги за подпомагане, за да може да бъде воден достоен живот, ако това не е възможно благодарение на собствените сили, напр. в при подпомагане на деца и юноши, стимулиране на заетостта или социално подпомагане.

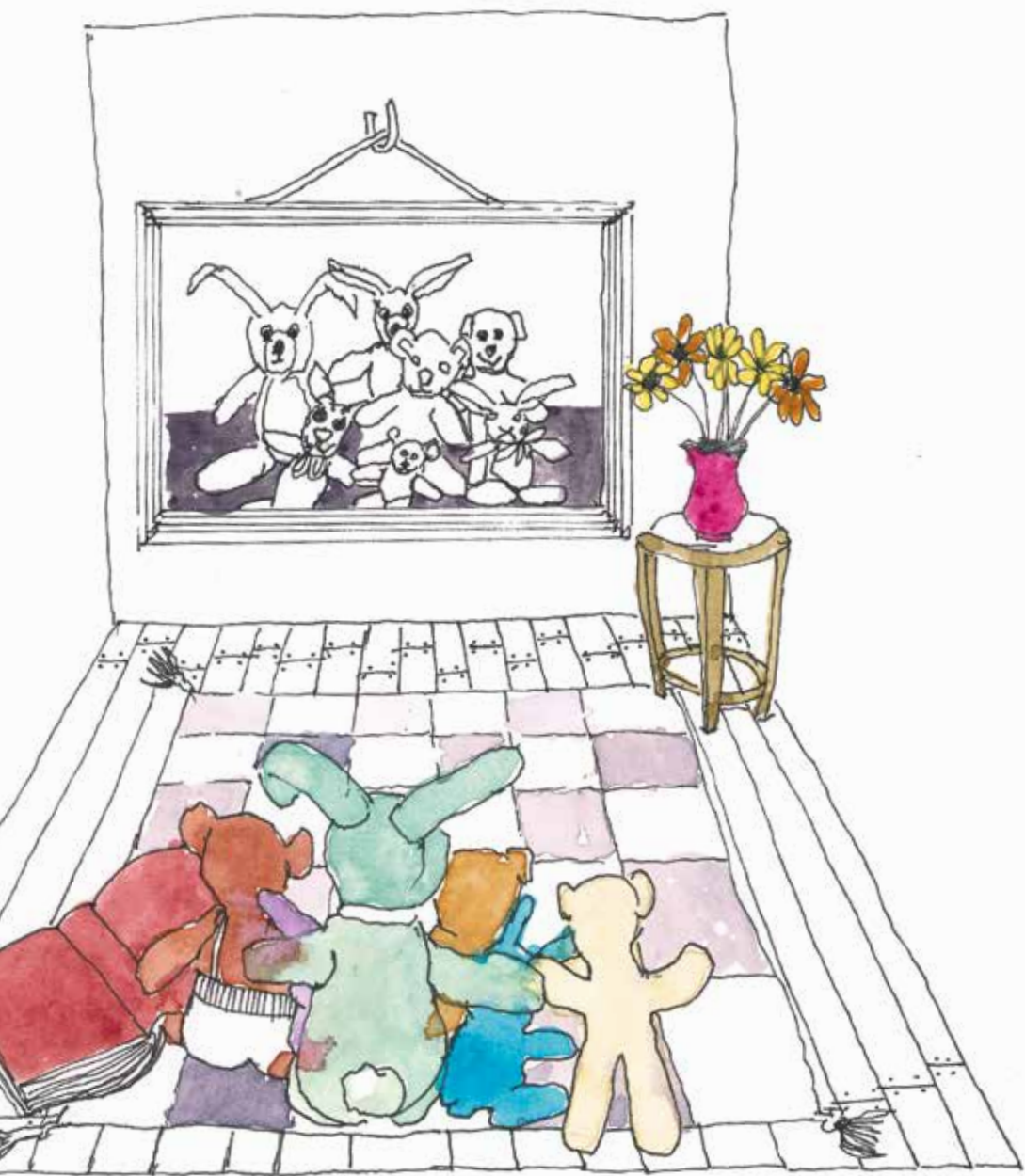
Наказателен кодекс (НК)

Това обхваща валидните в Германия престъпни състави и правните последици от тях. Целият Наказателен кодекс може да бъде намерен в интернет на адрес www.gesetze-im-internet.de/stgb/index.html (на немски език), а на адрес www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html (на английски език).

Избрани адреси за контакт и предложения за подпомагане

КОНСУЛТАЦИОННИ ЦЕНТРОВЕ

Сдружение Федерална конференция за консултации във възпитанието (Bundeskonferenz für Erziehungsberatung e. V.)

www.bke.de

Тук могат да се потърсят местни консултационни центрове на тема възпитание и семейство. Мигриралите семейства могат да потърсят предложения за консултации на родния си език.

Сдружение Германско работно дружество за консултации на юношите и брачни консултации (Deutsche Arbeitsgemeinschaft für Jugend- und Eheberatung e. V.)

www.dajeb.de/beratungsfuehrer-online/beratung-in-ihrer-naehe/

Тук могат да се потърсят местни консултационни центрове и предложения за онлайн консултации. Например за консултации при раздяла, развод и за жертви на всякакъв вид насилие.

Телефонна линия за родители

www.nummergegenkummer.de/elterntelefon.html

Тел.: 0800 1110550

Пон.- пет. 9.00 – 17.00 ч.

Вт., чет. допълнително до 19.00 ч.

Анонимна телефонна консултация на немски език за родители по всички въпроси и грижи на тема възпитание и семейство. Възможно е посредничество за местни консултационни центрове.

Телефонна линия за деца и юноши

www.nummergegenkummer.de/kinder-und-jugendtelefon.html

Тел.: 116111

Пон. – съб. 14 – 20 ч.

Телефона консултация за деца и юноши на немски език по всички лични въпроси и грижи. Възможно е посредничество за местни консултационни центрове.

Информация за родителството

www.elternsein.info

Помощ и консултация за бременни и родители с деца до 3 години.

Онлайн консултация за деца посредством Федералната конференция за консултации във възпитанието

<https://eltern.bke-beratung.de/views/home/index.html>

Анонимна онлайн консултационна немски език на теми възпитание, семеен живот, детска градина, училище и юноши в пубертета

Онлайн консултация на Caritas за родители и семейства

www.caritas.de/hilfeundberatung/onlineberatung/eltern-familie/start

Безплатна и анонимна консултация на немски език на теми възпитание, семеен живот, детска градина, училище и юноши в пубертета

Информационни писма на възпитателни теми

www.ane.de/download

Писмата на сдружението „Работна група за Ново възпитание“ дават съвети за възпитание, подходящи за възрастта на детето. Безплатна поръчка и сваляне на турски език и други езици е възможно.

Информационни филми за родители за германската образователна система

www.ane.de/elternfilme

Кратките филми на сдружението „Работна група за Ново възпитание“ информират родителите на деца до около 10 години за германската образователна система. Езици: арабски, немски, английски, френски, испански и турски.

Информативни филми за родители относно различни възпитателни ситуации

vimeo.com/channels/fmdvids/222248624

Кратките филми на организацията „International Rescue Committee“ информират за типично трудни възпитателни ситуации и дават съвети за поведение. Език: английски

КУРСОВЕ ЗА РОДИТЕЛИ

Информация и видео клипове за курсове за родители на адрес
<https://elternkurse.com>

Курс „Силни родители – силни деца“

Предложение на Германското сдружение за закрила на детето на адрес www.sesk.de/CONTENT/vorort.aspx

Курс „Модерно възпитание“ за родители-мигранти

Едно предложение на Института „Модерно възпитание“ за персонална педагогика на адрес www.kess-erziehen.de/elternkurse-kess/migration

ПОМОЩИ ЗА РОДИТЕЛИ И ДЕЦА С УВРЕЖДЕНИЯ

Брошура „Моето дете е с увреждане – какво подпомагане съществува“

Тази брошура на Федералното сдружение за хора с физически и множествени увреждания информира за подпомагането, което се полага на хора с увреждания в Германия. Версията за сваляне ще намерите на немски, турски, руски, арабски и виевнамски на адрес <https://bvkm.de/ratgeber/mein-kind-ist-behindert-diese-hilfen-gibt-es-in-mehreren-sprachen>

Брошура „Германското право на опека“

Сдружението Институт за межкултурна опека предлага тази обширна писмена информация на следните езици: арабски, английски, френски, гръцки, италиански, полски, руски, сърбо-хърватски-босненски, испански и турски. За поръчки и сваляне на адрес <https://itb-ev.de/broschueren>

Закрила на децата чрез възпитание без насилие

Справочник за бежански семейства

Този справочник съдържа информация по темата „Възпитание без насилие и права на децата в Германия“. С тази брошура искаме да достигнем до бежанци и новопрестигнали мигранти, отговорни за възпитанието на деца и юноши.

Предлагаме Ви следната информация по темата:

- форми на насилието спрямо деца и техните последствия
- фази на детското развитие до юношеска възраст
- пътица за възпитание, стимулиращо развитието
- адреси и предложения за помощ за родители и лица, отговорни за възпитанието

Справочникът беше разработен в рамките на общонационален проект „МиМи- превенция на насилието с жени-мигранти за жени-мигранти“. Достъпен е на следните езици: арабски, български, дори немски, английски, фарси, френски, кюрдки, пущу, полски, руски, сръбски/босненски/хърватски, испански и турски. Поръчки са възможни на страниците „www.mimi-gegen-gewalt.de“ и „www.mimi-bestellportal.de“.

С подкрепата на:

Die Beauftragte der Bundesregierung
für Migration, Flüchtlinge und
Integration

**Ethno-
Medizinisches
Zentrum e.v.**

Sächsische
Landesvereinigung für
Gesundheitsförderung

LANDKREIS

MARBURG
BIEDENKOPF

Този справочник беше предаден от: